

Fiskeridirektoratets Småskrifter

Nr. 3 — 1958

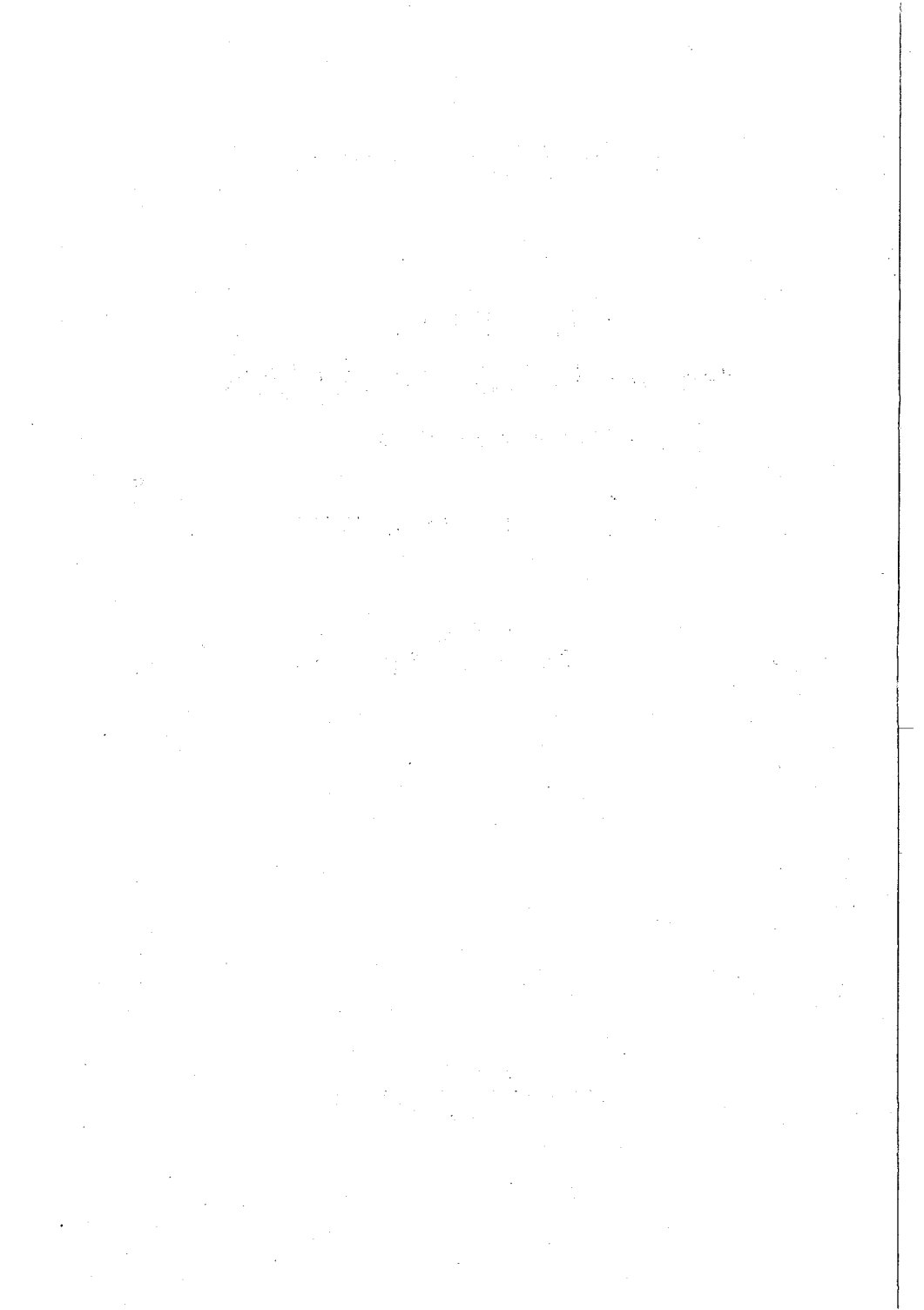
Oversikt over den norske fiskeristatistikken

Av førstesekretær Knut Friis

Særtrykk av «Fiskets Gang» nr. 29, 1958

Utgitt av
FISKERIDIREKTØREN

BERGEN
A.S. JOHN GRIEGS BOKTRYKKERI
1958

Statistiske oppgaver over det norske fisket utgis hvert år av Fiskeridirektøren under betegnelsen *Norges fiskerier*. Som årlig publikasjon går fiskeristatistikken tilbake til 1868. Før 1900 ble fiskeristatistikken utarbeidet av Statistisk Sentralbyrå. Fra og med dette året har arbeidet med innsamlingen av materialet og utarbeidingen av statistikken vært foretatt av Fiskeridirektoratet. I Fiskeridirektoratet har 1 sekretær og 2—3 assistenter fiskeristatistikken som særskilt arbeidsområde. Fiskeristatistikken går inn som en del av den offisielle statistikk, og utgiftene ved trykningen av den årlige publikasjon dekkes av Statistisk Sentralbyrå.

Oppgavene i Norges fiskerier omfatter bare det fiske som drives i sjøen for salg. Således inngår ikke sportsfiske og heller ikke det ervervsmessige fisket i elver og innsjøer. De fangstene som norske fiskere bringer direkte i land i utenlandske havner, tas med i den norske fiskeristatistikken. Regulært fører ikke utenlandske fiskere fangst direkte i land i Norge, men i tilfelle blir slike leveringer ikke tatt med.

Anslag over hvor mye fisk som fiskerbefolkningen bruker av sin egen fangst, blir innhentet

hvert år. Disse mengder og verdier tas vanligvis ikke med i oppgavene over utbyttet, men gis i en egen tabell. Utenfor statistikken kan for en del også falle fangster som fiskerne omsetter direkte til forbrukerne uten at salget går gjennom et fiskesalgslag. Hvor store mengder dette dreier seg om, har en ikke oppgaver over. Fiskeristatistikken omfatter videre ikke fiskernes fangst etter sel og småhval. Derimot tas med tang- og taresanking, østersavl og agnskjellgraving. Om selfangsten utgir Fiskeridirektøren en egen beretning i serien Årsberetning vedkommende Norges fiskerier. Statistikk over småhvalfangsten blir laget av Industridepartementets Fangstkontor.

Etter at fiskerne har organisert førstehåndsomsetningen av de fleste fiskesorter gjennom sine egne salgslag blir den overveiende del av oppgavene over utbyttet av det norske fisket innhentet fra de lovbeskyttede fiskesalgslagene. I alt er det 14 fiskesalgslag som i henhold til lov av 14. desember 1951 om omsetning av råfisk har enerett til å omsette visse fiskeslag eller den fangst som blir brakt i land på bestemte kyststrøk. Råfiskloven inneholder bestemmelser om at Fiskeridepartementet kan kreve de statistiske opplysninger fra fiskesalgslagene som det finner nødvendig. Det er 13 fiskesalgslag som er engasjert i statistikkarbeidet. I 1956 omsatte disse lagene 97,3 prosent av totalfangsten.

De sortene som ikke hører inn under noen av de lovbeskyttede fiskesalgslagene, får Fiskeridirektoratet oppgaver over fra forskjellige kilder. Ved hjelp av lokale tellingsmenn samler inspektøren for ferskvannsfisket inn opplysninger over utbyttet av laks- og sjøaurefisket. Disse oppgavene gjelder både

det fiske som drives i sjøen og ferskvannsfisket etter laks og sjøaure, men bare utbyttet av sjøfisket tas med i Norges fiskerier. For sildefisket ved Island og i Norskehavet er en avhengig av oppgaver direkte fra fiskerne. Disse fyller ut egne skjemaer for hver tur til fiskefeltet. Tollvesenet sender de utfylte skjemaene til Fiskeridirektoratet.

For de andre fiskesortene som bringes i land i Norge, men som ikke går inn i omsetningen til et av de lovbeskyttede fiskesalgslag, får en oppgaver fra tellingsmenn i hvert herred. I Nord-Norge fungerer lensmennene som tellingsmenn for fiskeristatistikken, mens en i Sør-Norge nytter de kommunale fiskenemndene. Oppgave over fangster som de norske fiskere bringer direkte i land i utlandet, blir innhentet av Fiskeridepartementet fra de ulike eksportutvalg som er opprettet i henhold til midlertidig lov av 30. juni 1955 om regulering av og kontroll med produksjon, omsetning og utførsel av fisk og fiskevarer m. v.

Fiskesalgslagene og de andre instanser som er nevnt ovenfor (inspektøren for ferskvannsfisket, de lokale tellingsmenn) gir hvert år mengde- og verdioppgaver over utbyttet av fisket. I disse oppgavene blir hver enkelt fiskesort spesifisert enten på det herred hvor fisken er fanget eller på det herred hvor fangsten er brakt i land. De sorter som fangstherreder er oppgitt for, er vintersild, feitsild, småsild, brisling og lodde. For de andre sortene blir for den alt overveiende del ilandbringelsesherredet oppgitt. Det gjelder for disse sortene at for den kystfangede fisken faller fangstherredet og ilandbringelsesherredet i en viss utstrekning sammen. For vintersildfisket blir det både utarbeidet opp-

gaver over hvor fangsten er tatt og hvor den er brakt i land.

Salgslagene gir særskilte herredsvise oppgaver over den kystfangede fisken og over den del av fangsten som er tatt ved Bjørnøya, Spitsbergen, Island og i andre fjerne farvann.

Et enkelt fiskesalgslag har hittil ikke vært i stand til å utarbeide herredsvise oppgaver over sin omsetning. For de sortene som dette laget omsetter gjør en i stedet bruk av oppgaver fra de lokale tellingsmenn (lensmenn). Disse innhenter oppgaver over den ilandbrakte fisk i herredet i løpet av året fra fiskekjøperne. Herredsstatistikken over vintersildfisket blir utarbeidet av oppsynet for vintersildfisket i samarbeid med Noregs Sildesalgslag som forestår vintersildomsetningen.

Herredsstatistikken omfatter i alt ca. 490 herreder. Fra og med 1952 er det i den trykte årsstatistikken bare oppgavene over den totale fangstmengde og -verdi som er oppgitt i en så detaljert geografisk fordeling. Oppgavene over de enkelte fiskesortene har siden dette året bare vært gitt i fordeling på fiskeristatistikkdistrikter. På Østlandet og på Skagerakkysten danner hvert fylke et fiskeridistrikt. På kyststrekningen fra og med Vest-Agder til og med Finnmark har en i alt 34 fiskeridistrikter. Tilsammen er norskekysten delt inn i 41 fiskeridistrikter.

De tall for fangstmengden som oppgis i fiskeristatistikken, gjelder som regel vekten av fisken i den tilstand som den omsettes. Fisken blir omsatt dels i rund tilstand og dels i sløyd vekt med eller uten hode. For at tallene for fangstutbyttet skal bli mer sammenliknbare regner en om de fangster som

føres i land i saltet stand til fersk vekt. En del fiskeslag, bl. a. sild, brisling og makrell, omsettes vanligvis rund. For torskefiskene gjelder mengdetallene som regel vekten av fisken i sløyd hodekappet stand. Saltet islandssild regnes i fiskeristatistikken om til rund fersk vekt, mens torskefisk som føres i land som saltfisk, blir omregnet til sløyd vekt uten hode. I internasjonal fiskeristatistikk oppgis fangstmengden oftest i rund fersk tilstand. For Norges vedkommende regner en at tillegget til fangstmengden slik den registreres i statistikken utgjør ca. 10–11 prosent for å komme opp i rund vekt.

En del fiskesorter selges etter rom-mål (hl, skjepper, tnr.) eller pr. stk. Den tilsvarende vektmengde av disse sortene blir beregnet etter faste omregningskoeffisienter.

Tallet på de forskjellige sorter fisk m. v. som blir spesifisert i fiskeristatistikken, dreier seg om ca. 50. I tillegg kommer ca. 20 biprodukter av ulike fiskeslag. Den rekkefølge som fiskesortene angis i, er basert på FAO's inndeling av fiskesortene i hovedgrupper. Fiskesortene deles inn i i alt 11 hovedgrupper. Innenfor hver hovedgruppe blir de enkelte fiskesortene nevnt i alfabetisk rekkefølge etter sortenes latinske betegnelse.

Verdien av fangsten gjelder førstehåndsverdien til fisker fraregnet den avgift som fiskesalgslagene beregner seg til dekning av sine administrasjonsutgifter m. v.. For fangst som er tilvirket ombord i fiskefartøyene trekkes videre fra de beregnede utgifter som fiskerne har hatt til innkjøp av salt, tønner o. l.

På grunnlag av statistikken over førstehånds-

verdien beregnes en indeks over prisene ved omsetningen av fisk på første hånd.

Over deltakingen i de enkelte fiskeriene er det bare noen få av salgslagene som utarbeider statistikk. Ellers får en deltakingsoppgaver for de store sesongfiskeriene (skreifisket, vårtorskfisket i Finnmark og vintersildfisket) fra fiskerioppsynet. For lofotfisket og vintersildfisket lager oppsynet særskilte beretninger hvor en finner utførlige opplysninger om fangst, deltaking m. v. Disse beretninger blir utgitt av Fiskeridirektøren i serien Arsberetning vedkommende Norges fiskerier. Oppsynet fører også statistikk over fangstutbyttet med de forskjellige redskaper. En del av salgslagene gir likeledes oppgaver over fangstmengden med hvert redskap, men denne del av statistikken er forholdsvis ufullstendig. Blant annet kjenner en ikke til hvor mye som blir tatt med snurrevad. Av fangstmengden i 1956 var det 11,8 prosent som en ikke kjente redskapen for.

De oppgaver som en har over hvordan fangsten er anvendt, danner for en del grunnlaget for beregninger over størrelsen av produksjonen av de ulike fiskeprodukter. I en del tilfelle har en også direkte produksjonsstatistikk. Slike direkte produksjonsoppgaver foreligger for sildmjøl, sildolje, fiskemjøl og levermjøl. For produksjonen av rundfrossen fisk, frossen fiskefilet og fiskehermetikk nytter en oppgavene i Statistisk Sentralbyrås produksjonsstatistikk. I denne produksjonsstatistikken inngår ikke de mindre bedrifter.

Tallet på personer som har vært sysselsatt direkte i fiske og fangstvirksomhet blir ved utgangen av hvert år oppgitt av fiskenemndene i Sør-Norge og

av lensmennene på strekningen fra og med Nordmøre til og med Finnmark. Fisknemndene og lensmennene gir også oppgaver over tallet på fiskeriarbeidere unntatt de personer som har vært sysselsatt i industriell fisketilvirkning. Videre gir fisknemndene og lensmennene tallet på åpne fiskebåter uten motor og på fisketilvirkningsanlegg i hvert herred. Statistikken over hovedfartøyer med motor er basert på et register over norske fiskefartøyer og som føres av Fiskeridirektøren. Alle fartøyer som er utstyrt med motor, skal være innmeldt i registeret for å kunne drive fiske. Det foretas hvert år en statistisk bearbeidelse av de fartøyene som er innmeldt i registeret pr. 1. juli. Resultatene offentliggjøres i en publikasjon i serien Årsberetning vedkommende Norges fiskerier, og tallene i fiskeristatistikken hentes fra denne publikasjon.

Over redskapsmengden foreligger det bare spredte opplysninger. Således utarbeider oppsynet for vintersildfisket oppgaver over antall og verdi av de ulike redskapstyper for de fartøyer som er innmeldt under vintersildfisket. Tilsvarende opplysninger får en også for islandssildfisket.

Utenom den årlige statistikk blir det også utarbeidet foreløpige oppgaver over utbyttet av fisket fra uke til uke og i hver måned. Denne del av statistikken offentliggjøres i Fiskeridirektørens etterretningsblad *Fiskets Gang* som utkommer hver uke.

Siden 1. januar 1958 har det i *Fiskets Gang* vært tatt inn en ukeoppgave over det samlede norske fiske. Oppgaven bygger på foreløpige meldinger fra salgslagene over ukeomsetningen og gjelder bare mengdeutbyttet av fisket. Ukestatistikken blir offentliggjort 2—3 uker etter den uken som tallene

gjelder. Kvantumet fordeles i henhold til de ulike måter som fangsten er anvendt på. Spesifikasjonen på fiskesorter er nokså grov. Løpende månedsstatistikk ble offentliggjort første gang i 1957 og bygger også hovedsakelig på oppgaver fra fiskesalgslagene. Den gir en nokså nær fullstendig spesifikasjon av de ulike fiskesorter og omfatter utenom anvendelsen også verditall.

I uke- og månedsstatistikken innarbeides oppgavene over utbyttet av islandssildfisket som en får for de enkelte fiskefartøyene. I månedsstatistikken inngår også tallene for de direkte ilandbringelser i utlandet. Derimot får en ikke før ved utgangen av året oppgaver over utbyttet av laks og sjøaure og andre sorter som ikke hører inn under de lovbeskyttede fiskesalgslag. I 1956 var det i alt 1,5 prosent av den samlede fangstmengden som ikke kunne fordeles på måneder. Månedsstatistikken blir offentliggjort i Fiskets Gang 2-3 måneder etter utløpet av oppgavemåneden.

Som et ledd i den foreløpige statistikken offentliggjøres i Fiskets Gang ved utgangen av hvert år et årsoversyn med foreløpige mengde- og verditall spesifisert på de viktigste fiskeslag. Dette foreløpige årsoversynet er basert på månedstall så langt disse foreligger og ellers på ukestatistikken og på anslagsvise oppgaver over fisket i resten av året.

Tallmessige opplysninger om fiskerinæringen i videre forstand finner en i en del andre statistiske publikasjoner som utgis av Statistisk Sentralbyrå. Viktigst er kanskje de årlige og månedlige oppgaver som en har over eksporten i *Norges handel og Månedsoppgaver over vareomsetningen med utlandet*. Særlig eksportørene har behov for helt ferske

talloppgaver over utførselen av fisk og fiskevarer, og av den grunn lager Byrået også ukentlige oppgaver over utførselen av fiskeprodukter. Disse oppgavene blir gitt i fordeling på tollsteder og trykkes i *Fiskets Gang*.

En har tidligere nevnt den industrielle produksjonsstatistikk, *Norges industri* som utarbeides av Byrået. De industrigruppene som spesielt har tilknytning til fiskeriene er gruppene Fiske- og kjøtthermetikkfabrikker, Frostfiletfabrikker og dypfrysing av fisk, Framstilling av reip, snører, fiskegarn o. l., Trandamperier og Sildolje- og fiskemjølfabrikker. Produksjonsstatistikken omfatter ikke de bedrifter som framstiller tørrfisk, klippfisk og saltfisk.

På samme måte som for de andre sektorer er det også Nasjonalregnskapskontoret i Statistisk Sentralbyrå som utarbeider nasjonalregnskapstallene for fiskerisektoren.

En nevner til slutt *Fiskeritellingen av 1948* som er den første fullstendige fiskeritelling som er holdt i Norge. Tellingen gjorde det bl. a. klart at tallet på fiskere i den løpende statistikk da lå betydelig for høyt. Av særlig interesse i Fiskeritellingen er de detaljerte opplysningene om sysselsettingen av fiskere og fartøyer i de enkelte fiskeriene.